

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ УМОВИ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІСТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНФОРМАТИКИ

У статті розглянуті проблеми створення інформаційно-методичних умов самостійної діяльності студентів-економістів при вивченні інформатики

Ключові слова: інформаційно-методичні умови, інформаційно-методична забезпеченість, самостійна діяльність студентів, інформатика.

Успішність будь-якої діяльності багато в чому визначається її умовами. Із численних умов навчання (соціально-економічних, індивідуально-психологічних, просторово-часових, зовнішнього середовища тощо) виділяються ті, від яких у першу чергу залежить ефективність "передачі індивіду досвіду, виробленого соціальною практикою: знань, умінь, видів і способів діяльності для конкретно-історичних умов" [3, с. 77] – умова інформаційного і методичного забезпечення навчання.

Інформаційне забезпечення відповідає на запитання що вивчати, а методичне – як вивчати. У першому запитанні – концентрується досвід (уміння, знання, види, способи діяльності), а в другому – способи передачі (безпосередні вказівки – інструкції і опосередковані, через зміст дій). Інформаційно-методичне забезпечення – це одна з цілей системи навчання і до певної міри – підсумок, продукт діяльності викладача.

Під забезпеченням самостійної роботи студентів розумітимемо процес створення викладачем необхідних і достатніх умов навчання, що гарантують задоволення потреби студентів в інформаційних джерелах і рекомендаціях.

Інформаційні джерела і рекомендації – це сукупність документів, в яких зафіксовані в зручному і доступному для користувача вигляді які-небудь знання. Сукупність документів – джерел інформації – можна подати:

- текстовими матеріалами (книжками, брошурами, журналами та іншою друкованою продукцією);
- графічними (кресленнями, схемами, діаграмами);
- аудіовізуальними матеріалами (звукозаписами, кінофільмами, відеофільмами);
- програмними продуктами для комп'ютера.

Залежно від ступеня задоволення потреби суб'єкта, який навчається, у джерелах інформації і рекомендаціях можна говорити про рівень інформаційно-методичної забезпеченості (надалі ІМЗ).

Сформулюємо загальні вимоги до інформаційно-методичної забезпеченості з урахуванням виконання різних дидактичних функцій [2, с. 71]:

1. Забезпечення джерелами інформації, за допомогою яких можна розширити обсяг знань, причому не тільки на базі текстових або графічних матеріалів, комп'ютера, але й посиланням на іншу літературу та методи отримання цієї інформації (експеримент, спостереження тощо), і сформулювати необхідні вміння з дисципліни під час перевірки, оцінювання і коригування ходу навчання.

2. Розвиток емоційно-мотиваційної сфери сприйняття інформаційно-методичних матеріалів формує інтерес і позитивне ставлення до вивчення конкретної дисципліни, стимулює студента до активної пізнавальної навчальної діяльності.

Аналіз методичного забезпечення навчального процесу дозволяє виділити три рівні ІМЗ (повну, часткову, вибірккову та задовільну), а також визначити три показники рівня інформаційно-методичного забезпечення:

- 1) кількісний: кожний студент забезпечується матеріалами, які відповідають загальним вимогам до ІМЗ;
- 2) тимчасовий: матеріали видаються студенту в перші два – три дні на початку навчальних занять у семестрі;
- 3) мотиваційний: завдання-задачі для самостійної роботи студентів.

Повністю забезпеченим інформаційно-методичними матеріалами можна вважати такий навчальний процес, якщо всі студенти протягом перших двох – трьох днів від початку занять одержують всі інформаційні та методичні матеріали, у тому числі й завдання-задачі для самостійної роботи студентів.

Інформаційно-методичне забезпечення може вважатися частковим, якщо не всі студенти забезпечуються матеріалами протягом перших двох – трьох днів семестру, або завданнями для самостійної роботи студентів.

Задовільним забезпеченням називають таке, коли два або три його показники перебувають на нижньому рівні, тобто, якщо не всі студенти забезпечені необхідними матеріалами та ще ці матеріали вчасно не видані і немає завдань-задач, над якими студент "бачить сенс" працювати.

В основу такого підходу до оцінювання забезпечення навчального процесу покладено уявлення про те, що підручник відіграє "провідну роль у системі засобів, що використовуються в навчально-виховній роботі" [1, с. 53]. Саме в підручнику подається методично відпрацьована й оброблена інформація, що відповідає навчальній програмі.

Але підручник не може забезпечувати достатнього розкриття змісту всіх видів занять (лабораторних робіт, практичних занять, самостійної роботи). Тому до підручника додаються навчально-методичні посібники, лабораторні практикуми та інші матеріали. Усі посібники, використовувані в навчальному процесі, називають "навчальною літературою".

Необхідно, щоб кожний студент мав свій комплект навчально-методичної літератури. Стан забезпечення навчальною літературою ускладнюється ще й додатковими обставинами: обов'язковою потребою доповнювати підручники іншими посібниками (це збільшення найменувань у три – чотири рази), та періодично оновлювати зміст підручників новими знаннями; доцільністю випуску альтернативних підручників з відповідною методичною новизною, зокрема з урахуванням комп'ютерних технологій навчання, програмованого підходу до формування інтелектуальних навиків, активізації навчання на основі проблемного викладу, історизму, самостійності тощо.

Розглянемо психологічні аспекти сприйняття інформації.

Читання підручника – це психологічний процес сприйняття зробленого авторами опису. Необхідно враховувати співвідношення між явищами, спостереженнями їх та описом цих спостережень. Сприйняття книжки – це "активний процес, що залежить не тільки від автора, але і від сприймаючого суб'єкта. Кожне прочитання книжки – унікальний неповторний творчий акт, як унікальні та неповторювані особистості читачів" [4, с. 38].

Неповторні "особистості читачів" навчальної літератури – це педагоги і студенти, отже, ставлення до підручника будуть різні, як і різні погляди читачів. Такий стан речей – суб'єктивний, оскільки "кожний опис містить не тільки відомості безпосередньо про подію, але побічно також інформацію про автора опису, рівень його культури, досвід, його сприйняття цього явища" [4, с. 41]. Крім того, "отримана людиною інформація накладається на ту, якою він уже володіє. Якщо адресат знає менше, ніж уявляв собі автор повідомлення, то інформація може залишитися незрозумілою" [4, с. 43].

Тому на сучасному етапі потрібен новий підхід до проблеми забезпечення навчального процесу необхідною інформаційною і методичною літературою у вигляді збірника інформаційно-методичних матеріалів на CD - дисках.

Збірник інформаційно-методичних матеріалів на компакт-дисках є доцільним перш за все своєю практичною значущістю; забезпеченістю кожного студента збірником інформаційно-методичних матеріалів; наявні системи планування і випуску таких матеріалів дозволяють оперативно розв'язувати питання кількісного показника забезпечення; комплектність такого збірника дає змогу повно й опосередковано керувати активною пізнавальною діяльністю студента.

Під збірником інформаційно-методичних матеріалів розумітимемо сукупність джерел інформації, рекомендацій і навчальної документації, яка забезпечує оптимальні умови для активної пізнавальної навчальної діяльності студента.

Для забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни "Інформатика" створені компакт-диски. У зміст диска входять: підручники (скан-копії); конспекти лекцій; структурно - дидактичні схеми, які дозволяють студенту мати уявлення про обсяг теоретичного матеріалу; завдання для самостійної та практичної роботи студентів (рис. 1-4).

Такі компакт-диски виконують всі дидактичні функції, властиві навчальній літературі:

1. Створюють мотиваційну основу навчання.
2. Забезпечують інформаційну базу навчання відповідно до програми дисципліни.
3. Сприяють оволодінню новими знаннями, включаючи їх систематизацію і закріплення.
4. Формують нові і закріплюють уже наявні вміння й навички.
5. Орієнтують на проблемно-цілісне сприйняття змісту дисципліни, даючи можливість здобути нові знання й набути умінь раціонального використання наявних.
6. Розвивають навички систематичного контролю, оцінювання і коригування ходу і результатів навчання.
7. Сприяють розумінню змісту прочитаного тексту, який виражається уміньми: згадати найважливіші елементи, розпізнати ознаки описуваних понять, пояснити прикладами головні положення, зв'язки і залежність між описаними предметами, явищами, подіями, процесами тощо.
8. Забезпечують підготовку студентів до життя в реальних умовах, до розв'язання завдань, які сьогодні ще не сформульовані.
9. Формують навички наукової праці, розвивають самоосвіту, критичне мислення тощо.

У загальному випадку збірник інформаційно-методичних матеріалів повинен забезпечити документами-носіями інформації всі елементи організаційно-психологічної структури діяльності навчання: описати для студента мету і сформувати мотив діяльності, дій з урахуванням його засобу (попереднього досвіду, умінь, знань, навичок); описати предмет дій, регулювати процес як сукупність навчальних дій; надати параметри продукту діяльності; створити такі умови, які б гарантували отримання необхідного результату навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бабанский Ю.К.* Оптимизация процесса обучения (общедидактический аспект) / Бабанский Ю.К. – М.: Педагогика, 1977. – 256 с.
2. *Гордієнко Т. П.* Самостійна навчальна діяльність студентів університетів з курсу загальної фізики / Т.П. Гордієнко. – К., 2007. – 209 с.
3. *Леднев В.С.* Непрерывное образование: структура и содержание / Леднев В.С. – М., 1988. – 284 с.
4. *Наумченко И.Л.* Самостоятельный учебный труд студентов // И.Л. Наумченко. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1984. – 148 с.

Подано до редакції 13.06.11